TBMM
HALKLARIN EŞİTLİK VE DEMOKRASİ PARTİSİ
GRUP BAŞKANLIĞI
Sayı : 20968
Tarih : 2 .11.2026

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Staj ve çıraklık sürelerinin sigorta başlangıcı olarak kabul edilmesini öngören Mesleki Eğitim Kanunu, İşsizlik Sigortası Kanunu ile Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifim gerekçesi ile ekte sunulmuştur. Gereğini bilgilerinize arz ederim.

Sezai TEMELLİ
Muş Milletvekili
Halkların Eşitlik ve Demokrasi Partisi
Grup Başkanvekili

Gülistan KILIÇ KOÇYİĞİT
Kars Milletvekili
Halkların Eşitlik ve Demokrasi Partisi
Grup Başkanvekili

TBMM BAŞKANLIĞI	
Tali Komisyon	Milli Eğitim, Kültür, Gençlik ve Spor , Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler
Esas Komisyon	**Plan ve Bütçe**
Tarih: **4-11-2026**	Esas No:**2/4004**

TBMM
KANUNLAR ve KARARLAR BSK.LIGI
03 Kasım 2026
Numara:

TBMM
GENEL EVRAK
03 Kasım 2026
No: 1926108

GENEL GEREKÇE

Sosyal güvenlik, bireylerin çalışma yaşamı boyunca karşılaşabilecekleri risklere karşı korunmasını, yaşlılık döneminde gelir güvencesine kavuşmasını ve insan onuruna yaraşır bir yaşam sürdürebilmesini sağlayan temel bir sosyal haktır. Bu hakkın kapsamı ve niteliği yalnızca sigortalılık statüsüne veya ödenen primlere indirgenemez. Sosyal güvenlik sistemi; sosyal devlet ilkesi, kuşaklar arası dayanışma, eşitlik ve sosyal adalet temelinde, çalışanların ve emeklilerin yaşam güvencesini sağlayacak biçimde düzenlenmelidir.

Ancak Türkiye'de özellikle 1999 ve 2006 yıllarında kabul edilen, 2008 yılında ise önemli hükümleri yürürlüğe giren sosyal güvenlik düzenlemeleriyle emeklilik koşulları ağırlaştırılmış, emekli aylıklarının hesaplanmasında kullanılan yöntemler değiştirilmiş ve sosyal güvenliğin koruyucu niteliği önemli ölçüde zayıflatılmıştır. 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu ile aylık bağlama oranları, güncelleme katsayısı ve aylıkların artırılma yöntemi gibi emekli gelirini belirleyen temel unsurlarda yapılan değişiklikler, emekli aylıklarının çalışma yaşamı boyunca elde edilen gelir ve ekonomik büyüme karşısındaki düzeyini olumsuz etkilemiştir. Emeklilik yaşının yükselmesi ve emekli aylıklarının düzeyindeki gerileme, sosyal güvenlik sisteminin çalışanlar ve emekliler açısından yarattığı sorunları derinleştirmiştir.

Nitekim sosyal güvenlik ve emeklilik politikalarına ilişkin değerlendirmelerde de vurgulandığı üzere, emekli aylıklarının düzeyi yalnızca ödenen prim miktarıyla açıklanamaz. Aylık bağlama oranları, geçmiş kazançların hangi katsayılarla güncellendiği, büyümeden emeklilere ayrılan pay ve aylıkların artış yöntemi, emeklilerin refah düzeyini doğrudan belirlemektedir. Bu unsurların emekliler aleyhine değişmesi, uzun yıllar çalışıp prim ödeyen kişilerin emeklilik döneminde yoksullukla karşı karşıya kalmasına neden olmaktadır. Bugün emeklilerin temel ihtiyaçlarını karşılamakta zorlanması, sosyal güvenlik sisteminin yalnızca mali dengeler üzerinden değil, sosyal adalet ve gelir güvencesi bakımından da değerlendirilmesi gerektiğini göstermektedir.

Sosyal güvenlik alanında ortaya çıkan yapısal sorunların önemli bir boyutunu da zorunlu staj ve çıraklık kapsamında bulunan kişilerin sigortalılık durumları oluşturmaktadır. Mesleki eğitimin ayrılmaz bir parçası olarak işyerlerinde bulunan, uygulamalı eğitim gören ve birçok durumda üretim süreçlerine fiilen katılan stajyer ve çıraklar adına Sosyal Güvenlik Kurumuna sigortalılık bildirimi yapılmasına rağmen, bu bildirim emeklilik bakımından gerekli bütün sigorta kollarını kapsamamaktadır. Dolayısıyla bu kişiler, çalışma yaşamına erken yaşta katılmalarına ve sigortalılık işlemlerine tabi tutulmalarına rağmen, staj ve çıraklık dönemlerini emeklilik haklarının belirlenmesinde esas alınan sigortalılık başlangıcı olarak kullanamamaktadır.

5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun 38'inci maddesi uyarınca malullük, yaşlılık ve ölüm sigortalarının uygulanmasında sigortalılık süresinin başlangıcı, bu sigorta kollarına tabi olarak ilk defa kapsama girilen tarihe göre belirlenmektedir. Kanunun 5'inci maddesi ile 3308 sayılı Mesleki Eğitim Kanunu kapsamında yapılan düzenlemeler çerçevesinde, aday çırak, çırak ve stajyerlerin belirli grupları için sigortalılık kapsamı ağırlıklı olarak iş kazası ve meslek hastalığı sigortasıyla sınırlı tutulmakta, emeklilik

hakkının oluşumunda esas alınan uzun vadeli sigorta kollarına ilişkin primler ise yatırılmamaktadır. Bu nedenle söz konusu dönemler, emeklilik bakımından sigortalılık başlangıcı olarak kabul edilmemektedir.

Buradaki temel sorun, kişilerin sosyal güvenlik sistemine hiç dahil edilmemesi değil, sisteme dahil edilmelerinin emeklilik haklarını doğuracak kapsamda gerçekleşmemesidir. İşyerinde geçirilen süre için sigortalılık bildirimi yapılırken bu dönemin emeklilik koşullarının belirlenmesinde dikkate alınmaması, sigortalılığın kapsamı ile çalışma yaşamındaki fiilî durum arasında bir uyumsuzluk yaratmaktadır. Mesleki eğitimin gereği olarak işyerinde bulunan, iş sağlığı ve güvenliği risklerine maruz kalan ve çalışma hayatının kuralları içinde hareket eden kişilerin emeklilik hakları bakımından farklı bir değerlendirmeye tabi tutulması, sosyal güvenlik hakkının bütünlüğü açısından yeniden ele alınmalıdır.

Staj ve çıraklık dönemlerinin emeklilik hesabında dikkate alınmaması, yalnızca sigortalılık başlangıç tarihini değil, kişilerin emeklilik hakkına hangi koşullarda ve ne zaman ulaşabileceğini de etkilemektedir. Özellikle sigortalılık başlangıç tarihine bağlı olarak belirlenen emeklilik koşulları bakımından bu durum, kişiler arasında önemli farklılıklar yaratmaktadır. Emeklilikte Yaşa Takılanlar (EYT) kapsamında yapılan düzenlemeler sonrasında da staj ve çıraklık başlangıcı emekliliğe esas sigortalılık başlangıcı olarak kabul edilmeyen çok sayıda kişi, diğer koşulları bakımından benzer durumda olan kişilerle aynı haklardan yararlanamamıştır. Böylece çalışma yaşamına katılımın niteliği ve başlangıç tarihi arasındaki farklılıklar, emeklilik hakkına erişimde kalıcı sonuçlar doğurmuştur.

Öte yandan sosyal güvenlik sisteminde borçlanma hakkının farklı süreler bakımından tanınmış olması karşısında, zorunlu staj ve çıraklık dönemlerinin borçlanma yoluyla emeklilik kapsamına alınmasına imkân verilmemesi de giderilmesi gereken bir eksikliktir. Eğitim ve mesleki yeterlilik sürecinin zorunlu bir parçası olarak geçirilen bu dönemlerin, kişilerin iradesinden bağımsız biçimde emeklilik hesabının dışında bırakılması, çalışma hayatına erken yaşta katılanların emeklilik hakkına erişimini zorlaştırmaktadır. Bu nedenle staj ve çıraklık sürelerinin emekliliğe esas sigortalılık başlangıcı olarak kabul edilmesiyle birlikte, geçmiş dönemlere ilişkin hak kayıplarının giderilmesini sağlayacak bir borçlanma mekanizmasının oluşturulması gerekmektedir.

Söz konusu eşitsizlik, stajyer ve çırakların sosyal güvenlik statüsüyle sınırlı da değildir. Kursiyer ve bursiyerler bakımından da uygulamanın niteliğine, fiilî çalışma koşullarına ve tabi olunan sigortalılık hükümlerine göre değerlendirilmesi gereken sorunlar bulunmaktadır. Bu kişilerin işverenin veya ilgili kurumun organizasyonu içerisinde yer almaları, belirli bir çalışma düzenine tabi olmaları ve üretim ya da hizmet süreçlerine katkı sunmaları halinde, sosyal güvenlik yükümlülüklerinin açık ve adil biçimde belirlenmesi önem taşımaktadır. Bununla birlikte, her grubun tabi olduğu hukuki statü ve mevcut sigortalılık hükümleri farklılık gösterebildiğinden, yapılacak düzenlemenin kapsamı bu farklılıklar gözetilerek açıkça tanımlanmalıdır.

Sosyal güvenlik primlerinin kim tarafından karşılanacağı da bu sorunun önemli bir boyutudur. İşyerlerinde gerçekleştirilen mesleki eğitim ve benzeri uygulamalarda sosyal güvenlik maliyetlerinin kamu kaynakları veya İşsizlik Sigortası Fonu üzerinden karşılanması,

işverenlerin istihdam maliyetlerini azaltırken sosyal güvenliğin finansman yükünün kamuya ve çalışanlara aktarılması sonucunu doğurabilmektedir. İşsizlik Sigortası Fonu'nun amacı ve kaynaklarının kullanım ilkeleri gözetilerek, fiilen çalışılan işyerlerinde doğan sosyal güvenlik yükümlülüklerinin hangi tarafça karşılanacağı açık ve tutarlı kurallara bağlanmalıdır. Bu çerçevede, kanun kapsamındaki stajyer, çırak, kursiyer ve bursiyerler için öngörülen primlerin, mevcut hukuki statüler ve istisnalar dikkate alınarak, İşsizlik Sigortası Fonu yerine fiilen çalışmanın gerçekleştiği işverenler tarafından karşılanmasına yönelik düzenleme yapılması amaçlanmaktadır.

Sosyal güvenlik sisteminin temel işlevi, kişileri çalışma yaşamının farklı dönemlerinde karşılaşabilecekleri risklere karşı korumak ve yaşlılık döneminde yeterli gelir güvencesi sağlamaktır. Bu işlevin yerine getirilebilmesi, sosyal güvenliğin yalnızca maliyet ve aktüeryal denge ölçütleriyle ele alınmamasını, sosyal devletin sorumluluğu, çalışma yaşamının gerçekleri ve insan onuruna uygun yaşam hakkı çerçevesinde değerlendirilmesini gerektirir. Uzun vadeli sigorta kollarının kapsamının dar tutulması, emeklilik hakkına erişimin güçleştirilmesi ve prim finansmanının kamu kaynakları üzerinden yürütülmesi gibi uygulamalar, sosyal güvenlik sisteminin koruyucu niteliğini zayıflatabilecek sonuçlar doğurmaktadır.

Bu nedenle zorunlu staj ve çıraklık dönemlerinin emeklilik bakımından değerlendirilmesi, yalnızca belirli bir grubun talebinin karşılanması olarak görülmemelidir. Bu düzenleme, çalışma yaşamına katılan kişilerin sosyal güvenlik haklarının bütünlüğünün sağlanması, benzer durumdaki kişiler arasında ortaya çıkan farklılıkların giderilmesi ve sosyal güvenlik sistemine duyulan güvenin güçlendirilmesi açısından önem taşımaktadır. Eğitim sürecinde sigortalılık bildirimi yapılan ancak uzun vadeli sigorta kolları bakımından kapsam dışında bırakılan dönemlerin yeniden düzenlenmesi, sosyal güvenlik hakkının daha kapsayıcı ve adil bir yapıya kavuşturulmasına katkı sağlayacaktır.

Yıllarca çalışmış, mesleki eğitim kapsamında işyerlerinde bulunmuş ve ekonomik yaşama katkı sunmuş kişilerin emeklilik koşulları belirlenirken bu dönemlerin bütünüyle yok sayılması, sosyal adalet ilkesiyle bağdaşmamaktadır. Sosyal güvenlik politikalarının amacı, emeklilik hakkını giderek uzaklaşan bir hedef haline getirmek değil, bu hakkın adil ve öngörülebilir koşullarda kullanılmasını sağlamaktır.

Hazırlanan kanun teklifiyle, zorunlu staj ve çıraklık kapsamında geçirilen sürelerin malullük, yaşlılık ve ölüm sigortaları bakımından değerlendirilmesi, bu dönemlere ilişkin işe giriş tarihlerinin emekliliğe esas sigortalılık başlangıcı olarak kabul edilmesi ve geçmiş dönemlerde ortaya çıkan hak kayıplarının giderilmesi amaçlanmaktadır. Ayrıca kapsamı kanunla belirlenecek stajyer, çırak, kursiyer ve bursiyerlerin sosyal güvenlik primlerinin İşsizlik Sigortası Fonu aracılığıyla değil, fiilen çalıştıkları işverenler tarafından karşılanmasına yönelik düzenleme yapılması öngörülmektedir.

Bu düzenlemelerle sosyal güvenlik sisteminin kapsamının genişletilmesi, çalışma yaşamına katılan kişilerin emeklilik haklarının güvence altına alınması, benzer durumdaki kişiler arasındaki farklılıkların giderilmesi ve sosyal güvenliğin sosyal devlet ilkesiyle uyumlu, daha adil ve kapsayıcı bir yapıya kavuşturulması hedeflenmektedir.

MADDE GEREKÇELERİ

MADDE 1- Madde değişikliği ile aday çırak ve çırakların hak kayıpları engellenmiş olacaktır.

MADDE 2- Öğrencilere yönelik programın İşsizlik Fonu giderlerinden karşılanmaması sağlanmış olacaktır.

MADDE 3- Madde değişikliği ile çırak, stajyer, kursiyer ve bursiyerlerin sigorta başlangıcı düzenlenmiş olacaktır.

MADDE 4- Madde değişikliği ile çırak, stajyer, kursiyer ve bursiyerlerin sigorta borçlanmaları sağlanmış olacaktır.

MADDE 5- Yürürlük maddesidir.

MADDE 6- Yürütme maddesidir.

MESLEKİ EĞİTİM KANUNU, İŞSİZLİK SİGORTASI KANUNU İLE SOSYAL SİGORTALAR VE GENEL SAĞLIK SİGORTASI KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK YAPILMASINA DAİR KANUN TEKLİFİ

MADDE 1- 5/6/1986 tarihli ve 3308 sayılı Mesleki Eğitim Kanununun geçici 12 nci maddesinin birinci fıkrasının ikinci, üçüncü ve beşinci cümleleri ile ikinci ve üçüncü fıkraları yürürlükten kaldırılmıştır.

MADDE 2- 25/8/1999 tarihli ve 4447 sayılı İşsizlik Sigortası Kanununun 53 üncü maddesinin üçüncü fıkrasının (B) bendinin (h) alt bendi yürürlükten kaldırılmıştır.

MADDE 3- 31/5/2006 tarihli ve 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununun 41 inci maddesinin birinci fıkrasına aşağıdaki bent eklenmiş ve dördüncü fıkrasının (a) bendinde yer alan "ve (j)" ibaresi ",(j) ve (k)" şeklinde değiştirilmiştir.

"k) Mesleki Eğitim Kanununda belirtilen aday çırak, çıraklar, işletmelerde meslekî eğitim gören öğrenciler ile meslekî ve teknik ortaöğretim ile yükseköğrenimleri sırasında staja tabi tutulan öğrenciler, mesleki ve teknik ortaöğretim sırasında tamamlayıcı eğitim ya da alan eğitimi gören öğrenciler, kamu kurum ve kuruluşları tarafından desteklenen projelerde görevli bursiyerler ile Yükseköğretim Kanununun 46 ncı maddesine tabi olarak kısmi zamanlı çalıştırılan öğrencilerin çıraklık ve staj süreleri,"

MADDE 4-5510 sayılı Kanuna aşağıdaki geçici madde eklenmiştir.

"GEÇİCİ MADDE 113- Bu maddenin yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla 41 inci maddenin birinci fıkrasının (k) bendinde sayılanlar için, bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten önceki çıraklık, staj ve eğitim süreleri, 3 ay içinde talepte bulunmaları ve geriye doğru borçlanmaları hâlinde, sigorta başlangıç tarihinin hesaplanmasında dikkate alınır."

MADDE 5- Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 6- Bu Kanun hükümlerini Cumhurbaşkanı yürütür.